

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ

*Леніна Задорожна-Княгницька, доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки
Маріупольський державний університет (Україна)*

CREATIVE EDUCATION ENVIRONMENT AS A FACTOR OF THE FORMATION OF THE FUTURE PEDAGOGUE OF THE CREATIVE PERSON

*Lenina Zadorozhnaya-Knyagnitskaya, doctor of pedagogical sciences, associate professor,
Head of the Department of Pedagogy
Mariupol State University (Ukraine)*

Анотація. У статті розкрито сутність педагогічної творчості як складника педагогічної культури. Показано взаємозв'язок педагогічної творчості з іншими компонентами професійної культури вчителя. Розкрито критерії педагогічної культури, одним з яких є здатність до педагогічної творчості.

Ключові слова: педагогічна культура, компоненти педагогічної культури педагогічна творчість, критерії педагогічної культури.

Abstract. The article reveals pedagogical creativity as a component of pedagogical culture. The connection between pedagogical creativity and other components of the teacher's professional culture is shown. The criteria of pedagogical culture are described. One of these criteria is the ability to pedagogical creativity.

Key words: pedagogical culture, components of pedagogical culture, pedagogical creativity, criteria of pedagogical culture.

Переосмислення ціннісних орієнтацій і стратегій розвитку суспільства, що зумовили модернізацію національної освіти, висувають нові вимоги до особистості вчителя, рівень професійної культури якого має відповідати вимогам часу. Нагальна потреба українського суспільства в новій генерації конкурентоспроможних учителів, здатних адекватно реагувати на виклики часу, реалізовувати нові освітні стандарти на засадах педагогіки співробітництва, культуротворчості, інноваційності, актуалізує розвідки щодо змістового наповнення поняття професійної культури вчителя, обґрунтування її складових частин, ефективних форм і методів формування їхньої професійної культури, пошуки ефективних форм та методів розвитку професійної культури вчителя.

Педагогічна культура є особистісним утворенням, що інтегрує професійну картину світу, концепцію професійного життя, професійну позицію, індивідуальний стиль духовності. Учитель, як людина культури, є духовно багатою особистістю, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею. Учитель – це гуманна особистість, яка наділена такими якостями, як емпатія, толерантне ставлення до людини, добро, розуміння цінностей й індивідуальності кожної людини. Учитель – це творча особистість, яка постійно розмірковує, мислить альтернативно, незадоволена отриманими здобутками, володіє розвинутим прагненням до творення, здатна до самовизначення у світі культури [2, с. 5-6].

З огляду на зазначене, стає очевидним взаємозв'язок понять «педагогічна культура» та «педагогічна творчість», на якому акцентують увагу сучасні науковці. Так, І. Ісаєвим розроблено систему професійно-педагогічної культури, що поєднує сукупність структурних і функціональних компонентів, які розкриваються в статичі і динаміці. До статичних структурних компонентів науковець відносить: педагогічні цінності, педагогічні технології й особистісно-творчі якості. Значну роль дослідник відводить динаміці розвитку професійно-педагогічної культури, що розкривається через функціональні компоненти. І. Ісаєвим також виявлено залежність розвитку професійно-педагогічної культури вчителя від ступеня

розвитку професійної свободи особистості, її творчої самореалізації. Науковець акцентує увагу на гуманістичній спрямованості формування професійно-педагогічної культури [3].

О. Цюняк, розкриваючи сутність педагогічної культури, описує її як сукупність системи ціннісних орієнтацій, мотивації до професійної діяльності та здібностей до творчого саморозвитку [Цюняк, с. 41].

Розкриваючи сутнісні характеристики педагогічної культури, М. Ситнікова акцентує увагу на важливості професійно-педагогічної самореалізації педагога, що інтерпретується авторкою як індивідуальний процес і результат цілеспрямованого, усвідомленого здійснення внутрішніх можливостей розвитку Я-професійного в педагогічній діяльності засобом рефлексивно-творчих зусиль на основі вільної, діалогічної взаємодії викладача з культурно-освітнім середовищем [4]. Дослідниця доводить, що педагогічна діяльність як простір професійно-педагогічної самореалізації вчителя є формою взаємодії його професійно-педагогічного потенціалу та самоорганізації продуктивно-педагогічної діяльності засобами рефлексивно-творчих зусиль. Концептуальними засадами формування культури професійно-педагогічної самореалізації вчителя, на думку автора, є ціннісні орієнтації, стратегії і цілі самореалізації, професійно-педагогічне самоусвідомлення, творча активність.

Підкреслюючи складний, інтегративний характер педагогічної культури, О. Янкович, розділяє її на педагогічну культуру діяльності та на педагогічну культуру особистості. Педагогічна культура діяльності характеризує роботу вчителя в поєднанні із системою цінностей, таких як громадянська й особистісна позиція, вивчення відтворення кращих зразків людської діяльності та культурно-історичних цінностей [7, с. 11]. Натомість педагогічна культура особистості являє собою сукупність особистісних характеристик, таких як гуманістична спрямованість особистості педагога, творче педагогічне мислення, здатність вчителя до інноваційної діяльності тощо.

Розглядаючи сутність інноваційної методичної культури, Т. Бережна подає її розуміння як інтегративну якість особистості учителя, представлену сукупністю мотивів, цінностей, компетенцій у поєднанні з володінням різними технологіями оперування педагогічними об'єктами на основі рефлексивних дій і професійно-новаторської діяльності педагога. Дослідниця стверджує, що вчитель повинен мати найвищий рівень особистісно-орієнтованої педагогічної та науково-педагогічної культури, яка, за словами науковця, розкривається через: гуманістичну позицію стосовно дітей; психолого-педагогічну компетентність та мислення; освіченість, уміння працювати зі змістом і технологіями навчання; здатність до творчості; культуру професійної поведінки; уміння саморегуляції власної діяльності [1, с. 174].

Отже, структура педагогічної культури представлено у працях науковців як комплекс, який включає особистісні якості педагога, культуру професійної поведінки, професійні компетенції, розвиток творчого мислення і досвід професійно-творчої діяльності.

Таким чином, будь-яка культура формується під впливом соціально-історичних передумов та з урахуванням попереднього досвіду. Професійна культура вчителя повинна формуватися в процесі набуття досвіду професійно-методичної діяльності, в результаті вивчення та освоєння передового педагогічного досвіду. Унаслідок цього в учителя формується здатність помічати нове, оригінальне, особливе у педагогічних явищах і ситуаціях, вміння виокремити його, оцінити, що виступає сутнісною ознакою методичної культури [4, с. 89].

Не випадково критеріями педагогічної культури, на думку науковців, є:

- гуманістична спрямованість особистості вчителя;
- цілісність і самоцінний характер знань про системні та функціональні характеристики педагогічного процесу;
- здатність виділяти в суспільно-педагогічних явищах і процесах духовне як провідне й служити йому, визначати ієрархію цінностей за критерієм їх належності до духовних;
- сформованість умінь здійснювати ціннісно-орієнтаційні, діагностико-прогностичні, організаційно-розвивальні, професійно-творчі, управлінсько-комунікативні та соціально-

педагогічні функції [6, с. 337].

Отже, педагогічна культура вчителя являє собою інтегративну сукупність професійно-особистісних цінностей та якостей педагога, його професійно-педагогічної компетентності та майстерності, що дозволяють творчо здійснювати професійно-методичну діяльність на основі рефлексії, набутого досвіду та саморозвитку з урахуванням нормативних вимог до професійно-педагогічної діяльності [5]. Педагогічна культура відображається у вищій формі активності вчителя, його творчій самостійності; виступає стимулом і умовою вдосконалення освітнього процесу, передумовою виникнення нових ідей у педагогічній науці та практиці. Вона проявляється не лише в глибоких знаннях, але й у методичній майстерності, вмінні пояснити, зацікавити, озброїти учнів практичними навичками.

Список використаних джерел:

1. Бережная Т. Н. Формирование инновационной методической культуры учителя начальных классов в процессе профессиональной подготовки в вузе: дис. канд. пед. наук). Ставрополь, 2009.
2. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспекти: автореф. дис. д-ра пед. наук 13.00.04. Київ, 2001.
3. Ісаєв І. Ф. Професійно-педагогічна культура як предмет наукового дослідження. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. 2010, №42, 143–147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trkov_2010_42_40.
4. Княжева І. А. Теоретико-методологічні засади розвитку методичної культури майбутніх викладачів педагогічних дисциплін в умовах магістратури. Одеса, 2014.
5. Нікула Н. В. Формування методичної культури майбутніх учителів початкових класів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2018. 20 с.
6. Сухомлинська О. В., Савченко О. Я., Курило В. С., Бех І. Д. В. О. Сухомлинський у роздумах сучасних українських педагогів. Луганськ, 2012.
7. Терещук Г. В. Формування професійної культури вчителя в контексті інтеграції України в Європейський освітній простір: *Матеріали регіонального науково-практичного семінару*. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. 2007.

СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анжела Пасічніченко, кандидат психологічних наук, доцент

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка (Україна)

SOCIO-COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE KINDERGARTEN EDUCATOR AS A CONDITION OF SUCCESSFUL PEDAGOGICAL ACTIVITY

Angela Pasichnichenko, candidate of psychology, associate professor

Poltava National Pedagogical University named after VG Korolenko (Ukraine)

Анотація У статті обґрунтовано необхідність формування соціально-комунікативної компетентності у вихователя закладу дошкільної освіти. Проаналізовано поняття соціально-комунікативна компетентність, його компоненти.

Ключові слова: соціально-комунікативна компетентність, вихователь закладу дошкільної освіти, дошкільник.

Abstract. The article substantiates the necessity of formation of social and communicative competence in the preschool teacher. The concept of social and communicative competence and its components are analyzed.

Key words: social and communicative competence, preschool teacher, preschooler.

Формування затребуваних освітньої ситуацією професійних компетенцій педагогів є тенденцією останнього десятиліття. Спрямованість дошкільної освіти на кінцевий педагогічний результат – розвиток дитини і забезпечення його успішності на наступних вікових етапах, передбачає наявність високого рівня професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти та компетенцій, які її формують. Особливе значення у змісті підготовки майбутніх педагогів належить соціально-комунікативній компетентності, яка є

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА
В КОНТЕКСТІ НАСТУПНОСТІ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

**Збірник матеріалів
IV Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції**

Випуск 9

Вінниця 2020

Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 15.04 2020 року)

Редакційна колегія:

Голук О.А.,	кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (<i>голова</i>)
Демченко О.П.,	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Казьмірчук Н.С.,	кандидат педагогічних наук, доцент, заступник декана з наукової роботи факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Пахальчук Н.О.,	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Родюк Н.Ю.,	кандидат філологічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Присяжнюк Л.А.,	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Більська О.В.,	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Шикиринська О.В.,	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Григорович О.П.,	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Карук І.В.,	асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Король А.В.	асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Технічна редакційна колегія:

Бондарчук О.О.,	старший лаборант кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (<i>голова</i>)
Горбачова М.В.,	старший лаборант кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Колеснік К.А.,	асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Сіваш Т.Д.,	асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Стахова І.А.,	асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Білик Т.С.,	асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Бондар Ю.В.,	асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського
Мнишенко К.В.	асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ВДПУ імені Михайла Коцюбинського

Рецензент:

Шахов В.І.,	доктор педагогічних наук, професор кафедри психології та соціальної роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
--------------------	--

- А 43 Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 3 березня 2020 р.) / за ред. О.А.Голук ; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв імені Валентини Волошиної. – Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. – Вип. 9. – 393 с.
- А 43 Actual problems of the teacher's creative person forming in the context of continuity of preschool and primary education: Collection of the International Scientific Internet Conference (Vinnytsia, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, 3 March 2020) / ed. O. Holiuk ; Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Faculty of Preschool, Primary education and Art. – Vinnytsia : Ltd «Mercury-Podillia», 2020. – Issue 9. – 2020 p.